

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

People and Places in Northern Europe 500-1600. Essays in honour of Peter Hayes Sawyer edited by Ian Wood and Niels Lund. Woodbridge, The Boydell Press, 1991. i-xxii + 248 pp. £45.

Den omfattende titel på dette festskrift svarer godt til dets modtager. Professor Peter Sawyer har virkelig beskæftiget sig med mange aspekter af Nordeuropas historie i middelalderen, både medens han boede i Leeds og efter at han i 1982 flyttede til Gøteborg. Han begyndte med studier i Doomsday-book der resulterede i hans berømte tesis om overvurderingen af den danske vikingeekspansion i England og han fortsatte siden med artikler og bøger om nordiske emner. Fra den engelske periode er »The Age of the Vikings« fra 1962 nok det kendteste værk, omend hans udgave af Anglo-Saxon Charters i 1968 er det oftest citerede af de i denne sammenhæng optrædende engelske historikere.

Som Sawyers eget forfatterskab er dette festskrift delt i tre afdelinger: i den første findes afhandlinger om engelsk historie fra 9.-10. årh. efter en indledning om Suttun Hoo-fundet hvor dets frankiske kontekst er understreget frem for den almindelige betoning af ligheden med svenske skibsgrave. I den anden afdeling er det stednavnene i det engelske ørige der er i fokus, og i den tredje finder man skandinavisk historie. Det svarer igen til kildematerialet: fra England er mangfoldige dokumenter bevaret i hvert fald i afskrift, stednavnene er delvis i brug endnu, medens det arkæologiske materiale oftere er nyfundet og sætter spørgsmålstegn ved megen hævdunden vikingetidshistorie. Det siger sig selv at forfatterens fagområder som historikere, stednavneforskere og arkæologer følger deres emner; men tværfagligheden er iøjnefaldende – ligesom både engelske, svenske, norske og danske forskere har ydet bidrag. Derved er bogen blevet meget varieret. For Englands vedkommende kan man finde afhandlinger om kong Alfreds familie – ikke mindst de kvindelige medlemmer – om lovgivning og begivenheder. De skriftlige kilder tillader så rige fortolkningsmuligheder at et essay vender op og ned på årsag og virkning i forhold til den hidtidige opfattelse!

På den anden side er der stadig nye muligheder i studiet af stednavnene – »der er stadig meget vi ikke forstår om betydningen af de skandinaviske bosættelsesnavne i England« – slutter et essay. Et andet redegør for den stærke – og kendte – norske indflydelse på Hebriderne men betoner at nordboerne omlagde deres kultur under indflydelse af de keltiske klostre. Pudsigt nok fik anmelderen en større utrykt afhandling i hænderne om sæterhold på Færøerne (Ditlev L. Dall Mahler: *Argisbrekkur. En vikingesæter på Færøerne*) – hvor det gæliske ord *ærgi*

optræder blandt en mængde nordiske både på Hebriderne og Færøerne. Kort og godt: der er ikke tale om en ensidig påvirkning men om en vekselvirkning mellem to kulturer.

Endelig spænder den sidste afdeling over en meget forskelligartet samling af artikler: om landsbyer i Jelling, om forholdet mellem daner og vender, om møntslagning, tunanavnene i Sverige, kvindelige brobyggere og runestensrejsere og norske kvinders retslige situation, om billeder og runer på Sparlösa-stenen og om den svenske lovgivning om arkæologiske mindesmærker. For ikke at glemme en artikel om navnet Danmark i de ældste kilder.

En passende påmindelse om at et af Peter Sawyers »skandinaviske« værker er bind 3 fra 1988 i Politikens og Gyldendals Danmarkshistorie: Da Danmark blev Danmark.

Inge Skovgaard-Petersen

Agrarian Society in History. Essays in Honour of Magnus Mörner, ed. by M. Lundahl and Thommy Svensson. London & New York, Routledge 1990. – X + 374 s. £ 40.00.

Traditionelle festskrifter kan ofte være utaknemmelige at anmelde på fair vis; specielt når indholdet emnemæssigt og kvalitativt er disparat. I dette tilfælde har udgiverne valgt en mere moderne fremgangsmåde: at samle afhandlingerne om et fællestema, som her på naturlig måde kredser om en væsentlig side af den svenske Latinamerikaforskningens ledende skikkelse, Magnus Mörner. Og alt i alt er det blevet et meget vellykket festskrift; det mindst attraktive er prisen.

For en umiddelbar betragtning kan 'landbosamfundet i historien' måske forekomme vidtløftigt og diffust, og bogen spænder da også vidt i tid og rum. Det springende punkt ligger i, at der blandt historikere, socialantropologer osv. ikke er nogen konsensus om, hvorledes bønder og bondesamfund bør defineres, specielt når man vil anlægge en global synsvinkel. Tolkningerne rækker fra den russiske økonom A. V. Chayanovs analyser i 1920 af det lille jordbrug, som med fordel hviler i sig selv, i modsætning til markedsrettet latifundiedrift (en tolkning, som kostede ham sovjetledernes unåde og sidst livet). I den anden ende af skalaen socialantropologen E. R. Wolfs dualistiske, men meget operationelle forsøg på at opstille en bondetypologi og på at sondre mellem symmetriske og asymmetriske landbosamfund.

Under disse synsvinkler fordeles bogens seksten afhandlinger på adskilte, men alligevel sammenhængende afsnit: Bønder og bondesamfund, kontrol med jord og arbejdskraft, kultur og modstand samt kontinuitet og forandring. Emnerne hentes både fra de fjerne verdensdele og fra Sverige, og alle afhandlingerne er af høj kvalitet og hver især inspirerende, ikke mindst fordi de frister til komparation – og i det mindste eftertanke.

Anmelderens kæphest er festskriftets sidste afsnit om kontinuitet og forandring. Dets hovedtemaer: hvorledes påvirkes lokalsamfundene af den nyere tids omsiggribende statsmagt, eller omvendt, hvorledes indfanges statsmagten af lokalsamfundene. I en overlegen afhandling har Eva Österberg med den nyere tids